

науковий електронний журнал. Вип. 6. 2023. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2023/85.pdf

15. Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків., 2013. 20 с.

16. Case Vasilescu v. Romania of 22 May 1998 (53/1997/837/1043). URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/001-58169.pdf>

17. Case Bellet v. France of 04 December 1995. Apl. no. [23805/94](#). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-57952>

18. Case Yankov v. Bulgaria (Янков проти Болгарії) of 11 December 2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_213#Text

19. Case of Z and Others v. United Kingdom of 10 May 2001 (Application no. [29392/95](#))/ URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-59455>

УДК 341.1/8

DOI: 10.32751/2617-5967-2024-02-22

Колупасв А.П.

адвокат

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ПОЛЯ ДЛЯ ІНВЕСТУВАННЯ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ТА НОВІ ОБОВ'ЯЗКИ ІНВЕСТОРІВ

У статті розглядаються зміни в правовому регулюванні інвестиційної діяльності в Україні станом на 2021 рік, спрямовані на покращення інвестиційного клімату та забезпечення прозорості бізнес-процесів. Аналізуються нововведення, такі як Закон України №1116-IX, який передбачає державну підтримку значних інвестиційних проектів через податкові пільги, звільнення від ввізного мита на обладнання, та переважне право на користування землею. Окремо розглянуто удосконалення процедур надання спеціальних дозволів на користування надрами та вплив пандемії COVID-19 на фінансовий сектор. Підкреслюється важливість професійної юридичної підтримки для успішної реалізації нових можливостей та дотримання вимог законодавства. Автор також вказує на необхідність подальших змін для покращення ефективності правозастосування і забезпечення верховенства права.

Ключові слова: *правове регулювання, інвестиційні можливості, податкові пільги, дозволи на користування надрами, фінансове регулювання.*

The article examines changes in the legal framework for investment activities in Ukraine as for 2021, aimed at improving the investment climate and ensuring business process transparency. It analyzes new developments such as Law of Ukraine No. 1116-IX, which provides state support for significant investment projects through tax exemptions, duty-free import of equipment, and preferential land use rights. It also reviews the enhancement of procedures for issuing mining permits and the impact of the COVID-19 pandemic on the financial sector. The importance of professional legal support for successfully leveraging new opportunities and complying with legislative requirements is emphasized. The author also highlights the need for further changes to improve the effectiveness of law enforcement and ensure the rule of law.

Keywords: *legal framework, investment opportunities, tax exemptions, subsoil use permits,*

financial regulation.

Залучення інвестицій та створення сприятливого інвестиційного клімату продовжує залишатися одним з ключових завдань, проголошених українською владою. Для досягнення цієї мети останнім часом були запроваджені нові правила правового регулювання, які, з одного боку, спрямовані на те, щоб зробити ведення бізнесу в Україні більш привабливим, а з іншого боку – унеможливити будь-які зловживання для окремих гравців на ринку, встановивши більш прозорі правила взаємодії бізнесу з державою. У таких умовах, щоб мати можливість скористатися перевагами оновленого законодавства та одночасно забезпечити дотримання усіх його вимог, зростає роль якісної юридичної допомоги. У цій статті ми зупинимось на деяких нових перевагах, а також на нових вимогах законодавства, на які варто звернути увагу.

13.02.2021 набрав чинності Закон України №1116-IX «Про державну підтримку інвестиційних проектів зі значними інвестиціями в Україні» [1]. Законом передбачається сприяння інвесторам шляхом надання додаткових пільг у багатьох напрямках. Зокрема, Закон запроваджує такі форми державної підтримки, як: звільнення від сплати окремих податків та зборів відповідно до податкового законодавства; звільнення від оподаткування ввізним митом нового устаткування (обладнання) та комплектуючих виробів до нього, що ввозиться виключно для реалізації інвестиційного проекту; забезпечення переважного права землекористування земельною ділянкою державної або комунальної власності для реалізації інвестиційного проекту зі значними інвестиціями, а саме надання земельної ділянки в користування (оренду) для реалізації інвестиційного проекту та з переважним правом придбання у власність інвестором такої земельної ділянки після виконання спеціального інвестиційного договору; забезпечення за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел, будівництва об'єктів суміжної інфраструктури (автомобільних шляхів, ліній зв'язку, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, інженерних комунікацій тощо), необхідних для реалізації інвестиційного проекту.

Одночасно, Закон №1116-IX встановлює ряд критеріїв, яким повинен відповідати інвестор для отримання переваг, передбачених Законом. Так, щоб мати можливість скористатися перевагами Закону, інвестор має реалізувати інвестиційний проект на території України у визначених Законом сферах: переробна промисловість, добування з метою подальшої переробки та/або збагачення корисних копалин; поводження з відходами; транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, логістики; освіти, науки та науково-технічної діяльності; охорони здоров'я, мистецтва, культури, спорту, туризму та курортно-рекреаційної сфери. Проект повинен відповідати ряду встановлених законом критеріїв, зокрема передбачати створення від 80 нових робочих місць з середньою заробітною платою працівників, розмір якої не менш ніж на 15% перевищує розмір середньої заробітної плати у відповідній сфері у регіоні, в якому реалізується проект, за попередній календарний рік; розмір інвестицій повинен бути не меншим ніж 20 млн євро, а строк реалізації інвестиційного проекту не повинен перевищувати п'яти років.

Для забезпечення підтримки та розвитку значних інвестиційних проектів, які відповідатимуть критеріям Закону №1116-IX, на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 31.03.2021 № 295 «Про утворення державного підприємства «Національний фонд інвестицій України» передбачено створення установи (Фонду) [2]. Фонд надаватиме

консультативну допомогу у реалізації інвестиційних проектів, а також взаємодіятиме з державними органами, органами місцевого самоврядування в інтересах інвесторів у межах реалізації інвестиційного проекту.

Для практичної реалізації Закону №1116-IX ще потребується внесення ряду змін до поточного законодавства, тому про значну ефективність таких змін найближчим часом говорити ще зарано. У цілому ж тенденція до удосконалення правового регулювання у сфері захисту інвестицій, є позитивною, хоча безумовно, має підтримуватися одночасним зростанням ролі верховенства права та підвищенням ефективності судової системи.

Позитивною тенденцією є вдосконалення правового поля у кількох важливих сферах, що розширює можливості для інвестиційної діяльності в Україні.

Удосконалено процедуру надання спеціальних дозволів на користування надрами. Продаж таких дозволів на відкритих аукціонах запроваджено вже на постійній основі (раніше така процедура діяла як експериментальна та тимчасова). Постановою Кабінету Міністрів України від 19.02.2020 № 124 у новій редакції викладено Порядок надання спеціальних дозволів на користування надрами [3]. У жовтні 2020 року набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами» від 23.09.2020 № 993 [4]. Із запровадженням оновленого регулювання порядок та процедура продажу спеціальних дозволів на користування надрами стали більш уніфікованими та прозорими. Серед іншого, надрокористувачі отримали можливість бути ініціаторами аукціонів з продажу спеціальних дозволів на надрокористування. Скасовано існуючу раніше необхідність погодження з місцевими радами надання надр у користування щодо корисних копалин загальнодержавного значення та для цілей, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Розширено перелік видів користування надрами, на які можна отримати спеціальний дозвіл, а саме, його доповнено такими напрямками як геологічне вивчення бурштиноносних надр, у тому числі дослідно-промислова розробка родовищ з подальшим видобуванням бурштину (промислова розробка родовищ).

Крім того, на розгляді Верховної Ради України перебуває законопроект «Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки розвитку вітчизняних галузей надрокористування» №4187 від 05.10.2020 [5], яким передбачено ряд важливих заходів підтримки розвитку надрокористування. Серед іншого, проектом пропонується надання власнику спеціального дозволу на надрокористування можливості продавати, використовувати у вигляді застави або в інший спосіб відчужувати права, надані йому спецдозволом, іншим особам

Незважаючи на вплив пандемії COVID-19, фінансові регулятори (Національний банк, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Міністерство фінансів, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб та Нацкомфінпослуг) намагаються реалізувати Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року, яка включає п'ять стратегічних напрямів: фінансова стабільність, макроекономічний розвиток, фінансова інклюзія, розвиток фінансових ринків та інноваційний розвиток. Традиційно активним залишається ринок облігацій внутрішньої державної позики.

Одним з важливих нововведень, що потенційно матимуть вплив на інвестиційну привабливість, є відкриття ринку землі, перший етап якого відбудеться з 1 липня 2021 року. Як відомо, в березні минулого року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського

призначення» №522-ІХ, який має на меті запустити обіг землі сільськогосподарського призначення в Україні [6]. Закон набирає чинності з 1 липня 2021 року. З цієї дати передбачається поетапне скасування діючої заборони на відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення приватної власності із низкою обмежень, що в основному зводяться до обмеження їх набуття певними суб'єктами, а також обмеження концентрації землі до певної площі в «одні руки». З 1 липня 2021 до 1 січня 2024 року угоди з відчуження таких ділянок допускатимуться тільки між громадянами України, а з 1 січня 2024 року – вже й за участю юридичних осіб, створених за законодавством України, з певними обмеженнями. Відчуження земель с/г призначення на користь іноземних юридичних осіб стане можливим у разі прийняття відповідного рішення на всеукраїнському референдумі. У цілому, Закон №522-ІХ врегульовує багато нюансів обігу земель с/г призначення, які важливо враховувати бізнесу, та які є актуальними не лише безпосередньо при укладенні угод щодо відчуження таких земель.

Одночасно з удосконаленням правового регулювання спостерігається тенденція встановлення більш чітких та прозорих правил ведення бізнесу. Так, наприклад, з 1 січня 2021 набрали чинності зміни до Податкового кодексу України, якими у межах імплементації Україною Плану протидії BEPS (Base Erosion and Profit Shifting) запроваджено ряд нововведень, спрямованих на протидію ухиленню від сплати податків транснаціональними компаніями. У тому числі, запроваджено нові правила у сфері оподаткування доходів контрольованих іноземних компаній. Такі правила передбачають, що українські резиденти (як фізичні, так і юридичні особи), які володіють компаніями в інших країнах або фактично їх контролюють, у визначених законом випадках повинні сплачувати в Україні податок з прибутків таких компаній, а також подавати звітність стосовно останніх. Санкції за порушення таких обов'язків є досить значними, а контролюючі органи поступово налагоджують механізми виявлення порушень.

Серед помітних нововведень податкового законодавства слід відзначити розширення поняття постійного представництва нерезидента. При цьому встановлення факту провадження нерезидентом господарської діяльності на території України через постійне представництво призведе до оподаткування прибутку такого представництва, за загальним правилом, за ставкою 15 %, а невиконання обов'язку щодо постановки на облік у якості постійного представництва є самостійною підставою для арешту майна компанії.

Одночасно з уніфікацією регуляторних процедур спостерігається тенденція посилення контролю за їх прозорістю. Наприклад, 25 березня 2021 року Указом Президента України №122/2021 було введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони від 25 березня 2021 року «Щодо стану справ у сфері надрокористування». Рішенням передбачається проведення позапланових перевірок діяльності суб'єктів господарювання, які поза аукціоном отримали спеціальні дозволи на надрокористування. Також заплановано провести аудит щодо окремих випадків надрокористування, у яких потенційно могли бути допущені порушення, наприклад, - якщо не розпочато видобування протягом двох років після отримання дозволів на видобування. Таким чином, з одного боку, механізми надання таких дозволів спрощуються, а з іншого, мають бути прозорими та законними.

Отже, у цілому можна зробити висновок про існування помітної тенденції, з одного боку, щодо удосконалення правового регулювання інвестиційної діяльності, та його наближення до міжнародних стандартів, а з іншого, до запровадження механізмів, які спрямовані на мінімізацію потенційних зловживань з боку бізнесу та підвищення його

прозорості. За таких умов, професійний юридичний супровід буде надійною запорукою для того, щоб скористатися перевагами оновленого законодавства, та одночасно не допустити порушень. Одночасно, хотілося б очікувати, що позитивна спрямованість законодавчих змін буде підкріплена подальшими активними кроками з боку державних органів щодо посилення верховенства права у їх повсякденній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні: Закон України від 17 грудня 2020 року № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>
2. Про утворення державного підприємства «Національний фонд інвестицій України»: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 березня 2021 року № 295. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/295-2021-%D0%BF#Text>
3. Про внесення змін до Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2020 року № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2020-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Порядку проведення аукціонів з продажу спеціальних дозволів на користування надрами: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 вересня 2020 року № 993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993-2020-%D0%BF#Text>
5. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки розвитку вітчизняних галузей надрокористування № 4187 від 05.10.2020. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70117
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України № 552-IX від 31 березня 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text>